

Л.Г.Райська
/ Інститут педагогіки УРСР /

Системний підхід учителя-словесника до роботи над підвищенням орфографічної грамотності старшокласників

Проблема грамотності учнів не втрачає своєї актуальності і сьогодні.

Низький рівень писемної грамотності старшокласників, абітурієнтів, багатьох студентів педвузів свідчить про те, що слабкою стороною навчального процесу є організація закріплення і вдосконалення мовних умінь і навичок, зокрема орфографічних. Відсутність систематичної роботи з орфографії у старших класах негативно позначилась на грамотності випускників шкіл. У зв'язку з цим виникає потреба у систематичній роботі над удосконаленням орфографічних навичок у учнів 10-11 класів середньої школи.

Введення повторно-узагальнюючого курсу української мови у 10-11 класах ставить перед педагогічною наукою завдання розв'язати проблеми стратегічного значення, пов'язані з особливостями викладання мови у цих класах і характером навчального процесу. Оволодіння вчителем методами і прийомами орфографічної роботи зі старшокласниками значною мірою сприятиме підвищенню рівня грамотності випускників шкіл.

Зміст і характер занять з мови у 10-11 класах повинні визначитися станом знань, умінь і навичок у класі в цілому і в окремих учнів.

Диференціація за характером індивідуальних психолого-педагогічних особливостей учнів і за способом організації пізнавальної діяльності, що проявляється в розумному поєднанні фронтальної, колективної та індивідуальної роботи, є важливою умовою вирішення проблеми підвищення якості викладання мови у старших класах. Принцип індивідуального підходу у даному випадку є одним із основних.

Специфіка викладання мови у 10-11 класах має полягати у великій концентрації матеріалу для кожного уроку повторення і доборі такого дидактичного матеріалу, що відповідає інтересам і рівню розвитку учнів даних класів. Врахування вікових особливостей старшокласників дозволить побудувати повторення орфографічного мате-

ріалу на базі широкого узагальнення і систематизації. Об'єднання окремих правил правопису в узагальнюючі правила - один із провідних шляхів підвищення грамотності.

Уникнути шаблону, схематизму на уроках повторення, досягти атмосфери творчості допоможуть нові методи, форми, види роботи.

Під час роботи з орфографічним матеріалом у 10-11 класах, крім звичайних уроків, найбільш доцільними можуть бути такі форми роботи, як уроки-практикуми, семінари, уроки-дослідження, консультації, заліки, що наближають шкільну систему навчання до вузівської і відповідають психологічним особливостям періоду речнської мовності. Усі традиційні прийоми органічно вписуються в структуру уроків різних типів.

Успішне оволодіння орфографічними навичками значною мірою залежить від різноманітності вправ, використання наочності і технічних засобів навчання /таблиць, схем, алгоритмів, перфокарт, графопроектора, кодоскопа і т. д./, здійснення диференційованого підходу до навчання орфографії в умовах конкретного діалектного оточення та інших факторів.

Надзвичайно важливе значення має вироблення в учнів системи умінь, які обумовлюють повне усвідомлення орфографічних правил.

Врахування вчителем особливостей українського правопису, розуміння психологічної природи орфографічної навички дасть можливість знайти найбільш оптимальні методичні шляхи засвоєння окремих орфограм. У навчальному процесі необхідно одночасно опиратися на всі види орфографічної пам'яті /зорової, слухової, кінестезичної, моторної/, однак у засвоєнні різних орфограм кожен із видів пам'яті /крім моторної/ може відіграти основну або другорядну роль.

Уміле використання всіх можливих ланок орфографічної роботи / спеціальних уроків з мови, уроків розвитку зв'язного мовлення, уроків аналізу помилок, уроків з літератури та інших предметів, позакласної роботи і т.д./, створення єдиного орфографічного режиму в школі є неодмінною умовою піднесення грамотності старшокласників.

Лише системний підхід до роботи з орфографією сприятиме підвищенню грамотності учнів старших класів.